

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IV. De Motuum co[n]trarietate, vbi etiam de Quiete.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

& actionis, & aliorum modorum distinctionem bene admittit, sed consequentiam hic male detulit.

An autem motus distinguatur à generatione, dixi Sectione præcedenti, distingui realiter, quia motus in vnione formæ cum subiecto consistit formaliter, non autem in causalitate materiali: quod exemplo materiæ primæ ostendi, quæ formaliter mutatur per animam rationalem, etiam si eam non causet præcisè, quia eam recipit, quod præstat per vnionem formaliter.

SECTIO III.

Motus diuisio.

DIVIDITVR in *successiuum* & *instantaneum*, quos oportet breuiter explicare. *Instantaneus* est, qui est totus simul, vt hominis generatio: neque enim primò generatur vna pars hominis, deinde alia, sed simul introducitur anima in totam materiam tunc dispositam. Idem est in generatione aliorum animalium, in productione lucis, quæ tota & in instanti producit in aëre. Hic motus vulgariter non appellatur *motus*, sed *mutatio*. *Motus successiuus* est, quando per partes successiuè acquiritur forma, vt quando successiuè ignis calefacit lignum, vel quando successiuè animal acquirit plures vocationes: quare motus successiuus componitur ex pluribus motibus instantaneis; ideoque hi motus non differunt inter se, nisi secundum maius & minus, sicut punctum materiæ differt à pluribus punctis.

Dices: Gradus intensiōis differunt specie inter se, primus à secundo, &c. ergo etiam motus successiuus terminatus ad omnes illos gradus differet specie à motu instantaneo terminato præcisè ad vnum gradum. Respondeo Primò, fortè falsum esse Antecedens, de quo in libris de Generatione. Secundo, etiam in ipsis motibus instantaneis reperiri eam differentiam, quia motus instantaneus terminatus ad primum gradum, differet specie à motu instantaneo terminato ad quartum, si gradus inter se differunt. Item motus successiuus terminatus ad octo gradus caloris, etiam differet à successiuo terminato ad octo frigiditatis. Igitur absolute respondeo, eam differentiam esse accidentalem in ratione motus, sicut in Logica diximus differentiam in homine & equo in ratione speciei, esse differentiam accidentalem Logicè.

Rogabis, vtrum motus successiuus possit fieri in instanti. Respondeo, in quantum successiuus, non potest, quia successio debet esse in pluribus instantibus; ille verò motus, qui de facto est successiuus, potuit esse instantaneus; vt si octo gradus caloris, qui de facto in octo instantibus v.g. successiuè producti sunt in vnico instanti, simul producerentur, quod fieri potest saltem de potentia absoluta. Vtrum autem motus localis possit fieri in instanti, infra dicemus.

Rogabis deinde, ad quos terminos dentur motus successiuus & instantanei. Motus successiuus potest dari ad omnia accidentia capacia intensiōis vel extensiōis, quæ possunt successu temporis intendi & augeri: quare calor, frigus, gratia, &c. quia possunt successiuè intendi, sunt ter-

mini motus successiuus. Item & lux, quatenus ad maiorem approximationem luminosi successiuè factam, potest intendi successiuè, & etiam extendi, in noua parte subiecti. Præterea ad quantitatem potest dari motus successiuus, quatenus potest corpus v.g. per vnionem sui cum aliis partibus corporis, fieri maius quantitatiuè. Et hinc infero, non solum dari motum ad tria Prædicamenta, scilicet ad *Quantitatem*, *Qualitatem* & *Vbi*, sed etiam ad *Durationem*, quæ continuè mutatur. Deinde etiam potest dari ad *Situm*, imò & ad *Substantiam*: quia sicut vna quantitas extensiuè augetur per aliam partem quantitatis, ita etiam vna materia & forma ignis extensiuè augetur per vnionem sui cum alia parte materiæ & formæ ignis; & quantum ad hoc, excogitari nequit differentia inter motum quantitatis, & motum substantiæ constantis partibus integranibus. eodem enim modo quo quantitas augetur, etiam augetur forma substantialis materialis, & materia in quâ est ea quantitas. Motus instantaneus datur ad eas res quæ in instanti producuntur, & non successiuè: vel quia non habent partes, vt anima rationalis, Angelus, intellectus, voluntas, &c. vel quia, etiam si habeant partes, omnes simul producuntur, vt in generatione animantium, etiam materialium, in instanti producit & vnitur tota forma cum materiâ dispositâ.

SECTIO IV.

De Motuum contrarietate, vbi etiam de Quiete.

OMNIS motuum contrarietas oritur à contrarietate terminorum: vnde calefactio & frigefactio opponuntur, saltem in gradibus intensi, quia calor & frigus in illis opponuntur. Item motus sursum & deorsum, motus ad amorem & motus ad odium, &c.

Potest esse in præsentī difficultas, vtrum per se, vel per accidens, possit simul res aliqua duobus motibus contrariis moueri. Ratio dubitandi est, quia cum quis portatur in nauī, vel in curru vehitur, potest se mouere versus Occidentem, cum tamen à nauī vel à curru moueatur versus Orientem. Deinde, anima rationalis, quæ tota est in manu & tota in pede, potest in manu moueri sursum, in pede deorsum; ergo possunt simul dari motus contrarij in eodem subiecto.

Vt ab hoc vltimo incipiamus, respondeo, animam rationalem esse capacem simul duorum locorum non discontinuatorum, seu quod idem est, duorum locorum partialium: vnde, etsi moueatur in manu sursum, & in pede deorsum, non ideo habet duos motus contrarios, quia illi motus possunt conuenire animæ simul, ideoque non sunt contrarij. Ad illud de homine qui fertur in nauī vel curru respondeo, eum tantum moueri vnico motu. Pro quo distinguendum est: nam si ille homo velocius moueatur in nauī vel curru versus Occidentem, quàm nauis versus Orientem, tunc præcisè mouebitur versus Occidentem, sed non tantum, quantum si nauis quiesceret, quia per motum contrarium nauis magnâ ex parte retardatur. Si verò nauis velocius moueatur versus Orientem, tunc præcisè ille homo versus Orientem mouebitur, sed non tantum quantum, si ipse

si ipse quiesceret in naui, quia per proprium motum contrarium aliquando retardatur motus versus Orientem: quod si aequali velocitate ipse a nauis moueatur, semper manebit sub eodem puncto fixo caeli. Vnde, si cepit moueri à rostro nauis in puppim, etiam si videatur mutasse locum, verè tamen non mutauit; quia dum ipse accessit à rostro in puppim, puppis accessit ad locum ubi erat rostrum, nam eadem est distantia à rostro in puppim, ac à puppi in rostrum, & aliunde uterque aequali velocitate mouetur; ergo homo ille in illo casu non mutauit locum respectu puncti fixi in caelo. Confirmatur & explicatur amplius: pone supra hominem & nauim signum aliquod fixum, rogo, vel quando homo in naui currit à prora in puppim, manet semper sub eo fixo signum, & sic non mouetur, neque versus Orientem neque versus Occidentem, vel transit post illud signum ad Occidentem, & tunc solum mouetur versus Occidentem, & nullo modo accedit Orientali: vel non transit post signum, sed elongatur ab eo versus Orientem, & tunc solum accedit ad Orientem, & recedit ab Occidente:

transire autem simul & semel post illud signum ad Orientem & Occidentem, non potest; ergo non potest simul naturaliter motibus contrariis moueri. Diuinitus verò, si duobus in locis ponatur corpus, fieri id potest, ut infra dicam suo loco.

Quies, contraria motui, est persistèntia interminuo acquisito. Potest esse duplex; alia *negatiua*, id est persistèntia in carentià formæ, ut quam habet voluntas v. g. dum est sine amore aut sine odio: & *positiua*, quæ est possessio formæ positivæ, ut v. g. persistèntia caloris in subiecto.

Aduerte Primò: sicut non potest esse motus ad duos terminos contrarios, ita nec posse esse simul quietem sub illis, sed solum sub altero illorum disfunctione.

Aduerte Secundò: quietem addere supra acquisitionem formæ persistèntiam in ipsa formâ, ex communi acceptione quietis: & ratione huius differt à motu; vnde in primo instanti quod res acquiritur, propriè non est quies sub illâ. Sed quæstio est de modo loquendi, & parui momenti.

DISPUTATIO DECIMATERTIA.

De Infinito.

SECTIO I.

Definitio Infiniti.

INFINITUM est id quod caret fine. V. g. duratio à parte potest futura in æternitate, est infinita, quia non habet terminum. Item à parte antè duratio Dei est infinita, quia non habuit principium. Infinitum aliud est in *multitudine*, quod includit infinitas unitates, quæ numerari successiue numquam possunt, ita ut finiantur; aliud in *magnitudine*, ut si infinitæ partes materiæ inter se vniuntur, facerent materiam infinitam in magnitudine: aliud in *intensione*, ut si in eodem subiecto infiniti gradus caloris ponerentur. Hæc tria infinita solum sunt in aliquo genere, & secundum quid, quia in alio genere habent finem: nam virga v. g. infinite longa habet finem in latitudine, & materia infinite magna habet finem in perfectione essentiali. Aliud infinitum est in *perfectiōne*, seu in *essentiâ*, & est illud quod habet omnem perfectionem possibilem, & hoc solum Deo conuenit, quia est infinitus simpliciter, & in omni genere.

Secundò aduertendum est, vnum infinitum esse posse maius alio. Probat clarè, quia quolibet infinitum (non loquor de Deo) componitur ex duabus medietatibus infinitis: nam si illæ essent finitæ seorsim, etiam coniunctæ essent finitæ, quia finitum additum finito non facit infinitum. Ratio à priori, quia finitum potest successiue pertransiri in tempore; vnde duo finita in tempore, licet tantumdem longiori, poterunt pertransiri; ergo illæ duæ solæ non possunt facere infinitum; debet ergo quælibet esse infinita. Atqui quælibet est minor quam totum, quia totum

includit illam partem & aliam tam magnam, ergo vnum infinitum potest esse minus vel maius alio. Confirmatur, quia infiniti homines possibiles, plures haberent manus & oculos, ac capillos, quam ipsi homines sint in se; ergo maius esset infinitum capillorum quam hominum. Deinde, occidat Deus ex illis hominibus tres vel quatuor; qui remanerent, essent infiniti, & non totidem ac antea, ergo: ex quo fit, posse fieri additionem infiniti. Vbi aduerte, nonnullos acriter contendere, non posse vnum infinitum esse maius altero in ratione infiniti. Sed hi faciunt quæstionem de nomine, in qua nolo mihi caput frangere: concedas mihi, quod lumine naturæ ita videtur per se notum, ut nec ab amante posse negari videatur, in infinito hominum plures esse oculos & capillos, quam ipsi homines sint: postea verò non curo, si dicas, in ratione infiniti esse æquales, quia hoc pertinet ad modum loquendi.

Tertiò aduertendum est contra communem recentiorum sententiam, posse vnum infinitum, in multitudine v. g. aut in magnitudine, claudere inter duas unitates, vel duo puncta determinata. Probat autem euidenter, quia inter hominem & lapidem clauduntur infinitæ species animalium inæquales inter se, respectu quarum homo est vltimus, quia est perfectissimus illarum; & lapis est primus, quia est imperfectissimus illarum. Item, siquidem vnum infinitum potest esse maius alio, ut diximus, ponamus virgam infinite longam versus Orientem, finitam tamen versus Occidentem; in primis hæc virga versus Occidentem habet punctum determinatum à quo incipit. Da ergo ulterius, illam à Deo diuidi in duas, etiam tunc versus Orientem manebit punctum determinatum, ultra quod non sit aliud, nempe illud quod amisit vnionem continuatiuam cum aliâ parte, quod punctum proculdubio assignabile